In amintirea poetului A. Vlahuţă[1)]

de PAUL BUJOR

Doamnelor şi Domnilor,

Vă rog să nu vă aşteptaţi ca eu să fac astă seară o critică ştiinţifică a operilor literare ale lui Vlahuţă. Nu sunt specialist în materie de critică literară şi chiar dac'aş încerca o asttel de critică, n'aş avea nici timpul ca, într'o conferinţă, să tratez un subiect aşa de vast.

Acel care, în ţara noastră, a făcut critica cea mai bună şi mai cuprinzătoare a operilor lui Vlahuţă ca şi ale lui Carageale, Delavrancea şi Coşbuc e marele critic Dobrogeanu-Gherea, mort şi el de curând, şi care a trăit în cea mai strânsă legătură cu toată pleiada aceasta strălucită de literaţi contimporani.

Cum spuneam dar, o critică ştiinţifică a operilor lui Vlahuţă nu voi face.

Pentru mine, ca şi pentru acei din Dv. care aţi citit, aţi meditat, şi aţi simţit opera lui, aceasta e cea mai bună critică.

Aţâta v'aş putea spune acum, că opera lui Vlahuţă e tot aşa de complexă, tot aşa de variată şi de surprinzătoare ca şi manifestările vieţii omeneşti.

Totul, în opera lui, gravitează, în special, în jurul zbuciumului sufletului omenesc.

Dar, cum spusei mai sus, cea ce face mai mult caracteristica operilor lui, e acea dragoste de oameni pe care nimeni altul n'a înălţat-o aşa de mult. A înălţat-o pân'la divin.

Şi, cum în lumea asta mare, e şi poporul românesc din care el făcea parte şi din care facem parte cu toţii, nimeni altul, ca el, n'a arătat, în acente mai puternice şi mai duioase, această dragoste de poporul românesc.

Şi deaceea nu ştiu cum v'aş ruga mai bine să-mi daţi voe să vă citesc două pagini din admirabila lui scriere, intitulată „*România Pitorească*", care a fost tradusă şi în limba franceză. Paginele aceste, ca încheere a volumului, sunt o poezie întreagă de simţire şi de limbă românească. Deseteori mi-le-a citit el cu glasul lui cald şi tremurător, plin de simţire, pe care eu nu l'aş putea reaminti acum, aşa cum mi-a rămas întipărit în mintea şi sufletul meu.

După ce a isprăvit călătoria dela un capăt la celălalt al ţării, descriind frumuseţile peisajelor cari l'a uincântat, el încheie: „De-aici, din mijlocul capitalei zgomotoase, îmi întorn gândurile pe unde-am umblat. Multe din lucrurile frumoase, pe care le-am văzut, îmi revin acum, învăluite în farmecul depărtării şi parcă mă dojenesc, unele că n'am spus destul, altele că n'am spus nimic de ele. Multe vor fi iarăş, pe care nu le-am văzut încă. Dar cea-ce se ridică mai luminos şi mai sfânt în mijlocul amintirilor mele, podoaba cea mai aleasă şi mai mândră între podoabele ţării, este poporul românesc. In sufletu-i larg, nespus de duios, lămurit în focul atâtor suferinţi, am găsit izvorul curat al frumoaselor lui cântece şi tot înţălesul istoric al trăiniciei şi stăruinţii noastre pe acest pământ. In marea lui putere de muncă, de luptă şi de răbdare, în mintea lui trează şi'n inima lui caldă, am găsit sprijinul speranţelor noastre şi dezlegarea înaltei chemări a neamului nostru. — Il urmăresc cu gândul de-alungul veacurilor, îl văd cu pieptul desvălit în zloată şi'n bătălii, muncind ca să plătească dările ţării, luptând ca să-şi apere pământul, căzând şi ridicându-se iar, murind în şes şi renăscând în munţi, pururea tânăr, pururea mândru, cu toate nevoile ce-au dat să-i răpue, — şi mă 'ntreb: ce popor a avut pe lume o soartă mai aprigă, şi mai zbuciumată, ce neam de oameni a stat mai vitează şi mai întreg în faţa atâtor dureri!"

„Unde-ar fi ajuns el astăzi, dac'ar fi fost lăsat în pace!..."

„O lacrimă-i tremură'n glas şi graiul lui e un suspin „zice Michelet, vorbind de poporul Român".

„In adevăr, suferinţele acestea, au pus o blândeţă divină, pe figura ţăranului nostru. Inima lui e plină de milă pentru cei nenorociţi şi limba lui e dulce şi plină de mângâeri".

„Câtă gingăşie e în cântecul cu care-şi adorm ţărancele copiii:"

„Nani, nani, puişor"..

„Şi cu ce vorbe sfâşietoare, adânci ca şi durerea din care-au izvorât, îşi petrec morţii la groapă:"

„Dragile mamei sprâncene,
Cum o să fiţi buruene!
Dragii mamii ochişori,
Cum o să vă faceţi flori!"

„Intr'o ţară aşa de frumoasă, c'un trecut aşa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deştept, cum să nu fie o adevărată religie: iubirea de patrie şi cum să nu-ţi ridici fruntea, ca falnicii strămoşi de-odinioară, mândru că poţi spune: „Sunt Român".

* * *

Doamnelor şi Domnilor,

Cum mai spusei, o critică ştiinţifică a operilor lui Vlahuţă nu voi face astăseară.

Intenţia mea e ca să vă destăinuesc astăseară câte-va episoade din viaţa lui, aşa cum mi-au rămas întipărite în mintea şi sufletul meu.

Şi plăcerea mea e cu atât mai mare cu cât, astă seară, le destăinuiesc pentru prima oară în oraşul unde el a copilărit, şi'n faţa Dv. care l'aţi iubit şi l'aţi admirat, cât a fost în viaţă.

Copilăria şi-a făcut-o în satu lui natal — în satul Pleşeşti delângă Bârlad — şi aci, în oraşul Bârlad.

A crescut în nevoi, cum cresc toţi copiii oamenilor nevoeşi.

In cursul inferior de liceu, a stat în mahalaua Cotu-Negru la o mătuşă a lui — fiţa Smaranda — de care el ne vorbeşte în una din nuvelele lui.

Fiţa Smaranda aceasta îl cam neglija, îmi spunea el. Câteodată lipsea zile întregi deacasă, ducându-se în vizite pe la prietenele ei; iar el, copilul plăpând, rămânea singur singurel acasă, nevoit să-şi prepare singur mâncarea, care, dealtfel, consista numai în mămăliguţă cu brânză sau cu masline. Şi cu câtă grijă — îmi spunea el, — că mânca mai ales maslinele care-i plăceau; muşca de două ori dintr'o maslină cât de mică, de teamă să nu-i se isprăvească prea repede udătura.

In cursul superior de liceu, a fost mai bine îngrijit în pensionatul de pe vremuri al profesorului Pagono, unde a avut posibilitatea să citească, şi alte cărţi, afară de manualele didactice.

In jurul lui, ne grupasem câţi-va prieteni cari, încă din cursul inferior, ne simţeam mai apropiaţi sufleteşte. Intre noi, regretatul Nicu Cantuniari, fost profesor la liceul din Craiova, era spiritul viu, fin care ne înveselea cu glumele lui.

Pe vremea acea, elevii liceului din Bârlad, cei puţin acei cari trăiau în apropierea lui Vlahuţă, nu cunoşteau alte distracţii decât citirea cărţilor care ne cădeau în mână, în afară de cele de şcoală şi plimbările pe aleele retrase din grădina publică sau dealul Ţugueta din coasta oraşului.

Cu câtă nerăbdare aşteptam ultimul număr din „Convorbiri literare" cu poeziile lui Eminescu. Mi-a rămas şi acum întipărită în minte — ca un vis frumos — noaptea aceea petrecută împreună, când am citit pentru prima oară pe Sărmanul Dionisie de Eminescu.

In clas, prietenii din grupul nostru se ţineau totdeauna printre elevii buni. Vlahuţă nu râvnea niciodată după „premiul 1-iu cu cunună." El învăţa atât cât îi trebuia să treacă corect dintr'o clasă într'alta. — Din partea ştiinţifică, îi plăcea Ştiinţele Naturale; din partea literară, îi plăcea, în special, studiul limbelor şi filosofia. De când era încă în clasa a cincea, vorbea corect şi cu foarte mare uşurinţă limbele italiană şi franceză. Se distingea în mod etraordinar la limba latină. — Autorul lui favorit era Horaţiu, de care era nedespărţit. Pe vremea acea, Horaţiu se preda în ultima clasă de liceu — în clasa a şaptea; el însă îl cunoştea şi-l traducea curent de pe când era în clasa a cincea. Când el era în această clasă, elevii dintr'a şaptea veneau la el să le facă traduceri din Horaţiu.

In clasa a cincea şi a şasea, începuse a scrie mici schiţe literare pe care ni le citea cu o voce termecătoare. Tot atunci, o satiră în versuri la adresa profesorilor făcea deliciul elevilor din cursul superior. De această satiră, au făcut mult haz şi cea mai mare parte din profesori, afară de unul, rigidul Ion Popescu, care a făcut aspre observaţii lui Vlahuţă.

Şi aci, ţin, Doamnelor şi Domnilor, să arăt geneza unei poezii — una din cele mai frumoase ale lui — „*Dormi iubito*" pe care Vlahuţă a scris-o, când era pe punctul de a isprăvi clasa a şaptea.

Dacă-mi aduc bine aminte, cu un an înainte murise în Bârlad o tânără domnişoară de o frumuseţe rară. Moartea aceea impresionase adânc tot oraşul dar şi mai adânc cercul nostru de prieteni liceani care o adora ca pe o zină din poveşti. Şi noi, prietenii din cerc, eram mândri că acea zină din poveşti surisese chemător unuia din cercul nostru, frumosului, spiritualului şi chiar elegantului nostru prieten, Nicu Cantuniari.

Desigur, Vlahuţă a fost impresionat puternic de această moarte şi nu-i exclusă posibilitatea ca zbuciumul lui sufletesc să fi găsit ecoul acela puternic în poezia lui: „Dormi iubito".

Era într'o frumoasă seară din luna Iunie. Atunci mă pomenesc cu Vlahuţă că intră tăcut în odăiţa mea.

Stăteam atunci în gazdă la mătuşa mea, Maria Semilache, în o căsuţă mică din strada Gării. Intrând, îmi spuse: astăseară dorm la tine. Dealtfel lucrul acesta se întâmpla oridecâteori Vlaguţă voia să se sustragă zgomotului din pensionatul, unde stătea.

Cum a intrat în odăiţa mea, s'a întins tăcut pe pat, scoţând din buzunar un caeţel de note şi o bucăţică de creion de care era nedespărţit. Eu îmi preparam lecţiile pe a doua zi.

Indată ce a văzut că am isprăvit de citit şi că mă gătesc de culcare, el mi-a luat locul la măsuţa de lucru, continuând să scrie în caeţelul lui. Ca de obicelu, eu am adormit repede. Sportul gimnasticei, cu care mă îndeletniceam în orele mele libere, mă doborea totdeauna înainte de culcare.

Să fi fost un ceas sau două, după ce am adormit, nu ştiu. Mi-aduc aminte însă că mă pomenesc deodată cu o sguduitură în somn. El mă clătina de umeri să mă trezesc, spunându-mi: ascultă să-ţi citesc ceva. M'am sculat în capu oaselor; somnoros, cu capul plecat înainte, cu bărbia lipită de piept şi cu ochii aproape închişi, ascultam:

„Dormi iubito, dormi în pace, n'am venit să-ţi tulbur somnul
„Nici să plâng. . . . . .

Şi-am căzut iar cu capul pe pernă.

Manevra asta s'a repetat de mai multe ori în noaptea acea, aproape pân'n ziuă, când poezia era terminată.

In ziuă, a ţâpit şi el puţin, întins pe pat. Şi când lumina zilei a umplut complect odăiţa noastră, s'a spălat puţin pe ochi şi s'a furişat din casă, fără să-l simt aproape.

Nu l'am mai întâlnit de cât a doua zi, înspre sară.

Unde-ai fost, l'am întrebat eu; că nu te-am mai văzut de ieri.

Mi-a spus că a stat toată ziua în grădina publică, ca să-şi corecteze poezia.

Pe la finele lunei Iunie, toţi prietenii eram în fierbere cu prepararea examenelor de fine de an.

După ce-a isprăvit liceul, Vlahuţă s'a dus în Bucureşti; nu atâta cu gândul să urmeze cursurile Universităţii, ci mai mult să vadă pe Eminescu pe care-l avea mereu în suflet şi în mintea lui ca pe-o icoană sfântă.

Peste doi ani — eu fiind cu doi ani în urma lui în liceu — ne-am întâlnit în Bucureşti. Mi se plângea că tare e necăjit, deoarece la pensionatul Velescu de pe vremuri, unde era meditator, n'are liniştea sufletească. Imi vorbea însă cu atâta însufleţire şi cu atâta admiraţie de Eminescu pe care-l cunoscuse şi cu care legase prietenie, că par'că se transfigurase.

Eu am plecat în străinătate pentru studii; iar la întoarcere, l'am găsit în plină dezvoltare a talentului lui, l'am găsit gospodărit şi cu două fetiţe, ca doi îngeraşi mici de tot.

Prin el, am cunoscut atunci şi pe cei doi prieteni ai lui şi tovarăşi de luptă literară, pe Carageale şi Delavrancea.

Ar fi să es din cadrul acestei conferinţe şi nici timpul nu mi-ar permite astă-seară, dacă aş încerca să amintesc, măcar în treacăt, farmecul prieteniei noastre care dela întoarcerea mea din străinătate n'a fost întrerupt decât prin moartea lui zdrobitoare.

Totuşi cred interesant să vă povestesc câte-va momente din manifestările sufletului lui zbuciumat.

De multe ori, când ne întâlneam şi stăteam nopţi întregi de vorbă, ne aminteam şi de oraşul copilăriei noastre — de Bârlad. Şi totdeauna par'că ne aminteam ca de un vis de mult visat.

Pân' într'o zi, ne-am zis: dacă ne-am duce să ne revedem locurile acelea pe unde am copilărit, să ne redeşteptăm visul care dormea în noi aşa dedemult.

Se vede că dorul de locurile acelea a fost mai puternic la el pentrucă într'o zi de luna Iunie a anului 1905 mă pomenesc cu o carte poştală, adresată la Iaşi, în care îmi scria scurt de tot: Duminică dimineaţă sosec la Iaşi. Stăm o zi împreună la Iaşi, şi a doua zi plecăm la Bârlad. Să fii gata, negreşit.

Un fior plăcut de nerăbdare m'a cuprins la citirea acelei cărţi poştale.

Toată Dumineca acea, ne-am plimbat în împrejurimele Iaşului, tăcuţi, ca în aşteptarea unui eveniment însemnat.

A doua zi, la oara 8 dimineaţa, am fost în trenul în spre Bârlad, unde am sosit cam pe la amează, Cum ne-am dat jos din tren, am luat-o repede pe jos, ca nişte fugari, lacomi să vedem cât mai multe locuri şi cât mai puţini oameni. Am trecut prin faţa căsuţei din strada gării. Căsuţa ni s'a părut aşa de mică din cea ce-o ştiam şi de cum o văzusem din când în când în vis, că parcă intrase în pământ.

Intr'un suflet am alergat apoi în spre mahalaua Cotu Negru, ca să vedem căsuţa, unde a stat el, când era mic.

Ajunşi acolo! ne-am oprit în faţa căsuţei, cuprinşi de o sfială neînţeleasă. Ochii îi lăcrămau de o bucurie nespus de melancolică. Intrând tiptil pe portiţa din faţa căsuţei, se aşeză la gard cu faţa'n spre drum. Vezi tu, îmi spuse el cu glasul înecat, aici, la gardul acesta, stăteam ceasuri întregi şi priveam în sradă, când fiţa Smaranda mă lăsa zile întregi singur acasă. Asta era singura mea distracţie. Şi curios gardul acesta par'că era mai mare atunci.

Nu ştiu dacă gardul acesta era mai mare atunci, îi spuneam glumind, cea-ce însă e sigur, e că tu ai mai crescut de-atunci.

Cine o mai fi stând oare acum în căsuţa aceasta, se întreba el 1).

S'a întrebat fără a mai încerca să afle. De-acolo, am plecat în spre Ţugueta, colina din apropiere, pe unde hoinăream, când eram mici.

Din vârful Ţuguetei ni se desfăşura asupra oraşului şi a şesului întins din faţă acelaşi privelişte încântătoare pe care o cunoşteam de demult.

Ne-am coborât în spre grădina publică, unde Vlahuţă şi-a recunoscut în grădinarul de acolo N. Raieş, un vechi prieten de şcoală. Ne-am plimbat multă vreme cu el şi oferindu-ne flori, care mai de care frumoase, ne-a pus în curent cu schimbarea oamenilor şi a lucrurilor din oraşul nostru drag.

Toată după amiaza zilei acelea, am petrecut-o hoinărind prin locurile şi cotiturile străzilor care, din copilărie, ne rămăsese mai mult întipărite în minte.

Inviorăţi, par'că reîntineriţi, de atâtea senzaţii plăcute primite în cursul zilei, ne-am culcat de vreme în seara zilei acelea, cu gândul ca a doua zi să ne ducem în satul unde, pentru prima oară, el a văzut lumina zilei, şi unde şi-a trecut primii ani ai copilăriei — în satul Pleşeşti.

A doua zi, de dimineaţă, se anunţă o zi frumoasă.

După ce am mai hoinărit iar toată dimineaţa prin locuri cunoscute şi după ce ne-am făcut provizii pentru un dejun, ne-am îndreptat, pe la ora 12, într'o trăsură în spre satul Pleşeşti, în apropiere de Bârlad, ceva mai în spre nord de grădina publică.

Când trăsura s'a oprit la marginea satului — un sat mic şi trist, Vlahuţă a sărit aproape din trăsură, îndreptându-se grăbit şi tăcut spre locul unde ştia că i-a fost casa părinească.

Din toată gospodăria părintească, nu mai rămăsese de cât câţi-va pomi chirciţi şi îmbătrâniţi. Nu se mai cunoştea nici locul unde fusese casa. El ştia aceasta.

Nu voi uita niciodată expresia de întristare adâncă ce-am surprins în momentul acela, pe faţa lui. Influenţat de întristarea lui, stăteam şi eu tăcut, ca în faţa unui mormânt acoperit de buruene.

După vr'o două momente de tăcere adâncă şi contemplare pierdută, întoarse repede capul în spre mine, şi făcând cu mâna un gest brusc în spre dealul din dreapta noastră, îmi zise grăbit: hai la răpa cu perje, să dejunăm acolo.

De câte ori, când ne aminteam de copilăria noastră, îmi vorbea el de răpa cu perje. Aci era locul lui favorit de joacă; aci se ascundea, când cei de acasă îl dojeneau câte-odată.

Răpa aceasta cu perje e o mică afundătură ca o covată uriaşă în coasta şi cam la mijlocul din spre răsăritul satului. Această afundătură, încovorată cu iarbă şi străjuită de câţi-va perji, pare un cuib numai bun de joacă pentru copiii mici.

Iată-ne la răpa cu perje; aşezaţi pe iarbă, la umbra rară a perjilor şi cu merindele întinse înaintea noastră.

Cât aşteptai tu momentul acesta, îi spuneam eu.

Nu-i aşa că-i frumos aici, îmi spunea el.. Totul îmi părea şi mie frumos în momentul acela, când îl vedeam pe el aşa de schimbat de cum îl văzusem un moment mai înainte în sat.

Tot chipul i se însăninase aşa de tare acum, că par'că-i vedeam copilul de altădată. Două petale de roşaţă la umerii obrajilor sub doi chi strălucitori şi surâzători şi un glas şăgalnic de copil alintat, m'au făcut să strig, şi eu ca un copil: „Ce frumosu-i aici!".

Cu gesturile şi expresia caresteristică a lui, care ştia să preţuiască gustările fine, savura aci o tartină cu icre negre, aci un picioruş de puiu — gustările lui favorite — şi mereu povestindu-mi cu verva lui scânteietoare, despre tot ce tantezia lui bogată îi da prilej de vorbă.

Şi când el îşi întoarse un moment privirea în spre vârtul dealului ca să-mi arate că răpa lui cu perje nu-i aşa de mică, ci se-'ntinde hăt-departe, zărirăm un moşneag înalt vânjos care se lăsa în vale în spre noi.

Il priveam mereu cum se apropie de noi. Trecând pe lângă noi, s'a oprit, privindu-ne foarte mirat. Chipurile noastre vesele l'a îndemnat să se apropie tot mai mult de noi cu o faţă tot aşa de veselă şi surâzătoare.

Bună ziua moşule, îi zise Vlahuţă.

Bună ziua, răspunse el. Da ce căutaţi pe-aici, ne întrebă el, cu mult drag.

Apoi, ce să căutăm.. Ia am venit să ni mai vedem şi noi locurile de pe-aici, răspunse Vlahuţă.

Aşa?.. Aţi fi de pe-aici, poate?

Apoi, cam de pe-aici, ia din satu ista, răspunse Vlahuţă, arătând cu mâna în spre satu din vale.

S'a făcut un moment tăcere. Moşneagu se apropia din ce-'n ce mai mult de Vlahuţă, îndoindu-se de mijloc în spre el, ca să-l vadă mai bine şi când fu aproape de tot de el, ridică mânele în sus, strigând deodată; doamne, ce minune să fie asta! N'ai fi D-ta, cumva, cuconu Alecuţu a lui cuconu Neculai?

Apoi, tocmai eu, răspunse Vlahuţă adânc mişcat. Iaca, la minunea asta nu m'am aşteptat, zicea moşneagu. Că eu vă ştiu de când eraţi micuţ de tot. Eram de ograda Dv. Eu vă purtam în braţe şi eu vă aduceam de pe aici, de pe răpă, când fugeaţi de acasă. Mare minune! repeta mereu moşneagul, privind cu nesaţ pe Vlahuţă.

Am venit, moşule, să-mi mai văd satul, zicea Vlahuţă, şi văd că n'a mai rămas nimic din gospodăria noastră.

Da, s'a năruit tot, zicea şi moşneagu, clătinând din cap.

Da Dv. unde staţi acu, întrebă moşneagu.

Eu stau la Bucureşti, şi prietenul meu, care-l vezi, stă la Iaşi, răspunse Vlahuţă.

Bine, zice el. Da, sunteţi însuraţi.

Suntem însuraţi, răspunse Vlahuţă.

Da copii aveţi?

Eu am două fetiţe, răspunse Vlahuţă.

Şi eu am gospodărit mai acum câţi-va ani doi flăcăi. Le-am făcut casă. Că, de, la noi, ţăranii, cei dintâi lucru e să ai lăcuinţă.

Aşa e, moşule, răspundeam noi.

Da Dv. aveţi lăcuinţă?

Vlahuţă, uitându-se cam jenat, într'o parte, răspunse cu gura pe jumătate: da, avem locuinţă.

A spus însă un neadevăr; nici el nici eu n'aveam locuinţă. I-a fost ruşine lui Vlahuţă să spună că n'avem locuinţă. Pentru ţăran cel care n'are locuinţă,, e un fel de om fără căpătâiu.

Dacă vrei să ni faci plăcere, moşule, ia stai colea lângă noi, zice Vlahuţă, să mânânci o bucăţică împreună cu noi.

S'a aşezat voios moşneagu şi mai sfios la mâncare, mai bucuros la băutură i-a povestit lui Vlahuţă multe întâmplări din satu lui.

Şi când ne sculam ca să plecăm, moşneagu ne rugă să mergem şi pe la el, să-l vedem gospodăria şi să-i cunoaştem baba.

Ne-am lăsat la vale, în sat; i-am vizitat gospodăria, iar baba de bucurie, voia să ne dea o găină în dar.

In spre sară, am plecat din sat. Cum ne-am suit în trăsură, Vlahuţă se întoarse repede către mine şi-mi zice jumătate glumind, jumătate cu oarecare durere: Ai văzut ce-am păţit? Ne-a crăpat obrazul de ruşine, când am minţit că avem locuinţă. Chipurile, tu profesor universitar şi n'ai lăcuinţă. Ei, să ştii că eu am să-mi fac lăcuinţă ori ce-ar fi! Da, am să-mi fac lăcuinţă! Să-ţi faci şi tu lăcuinţă.

O să-mi fac şi eu, spuneam glumind.

Pe peronul gării din Bârlad, ne-am despărţit, înviorăţi de atâtea senzaţii plăcute care ne-a biciuit întreaga fiinţă, în cursul ultimelor două zile, el plecând spre Bucureşti, eu aşteptând trenul de Iaşi. Şi când s'a suit în tren, în semn de adio, mi-a strigat: Să ştii, am să-mi fac lăcuinţă!.

Se vede că gândul acesta l'a muncit mult, căci puţin timp după acea, aflu că şi-a pus un picior la via socrului lui, Ştefan Gâlcă, la Dragosloveni din judeţul Râmnicu-Sărat cu gândul hotărât de a-şi face acolo o locuinţă definitivă.

Viaţa Bucureştiului începuse să-l obosească şi simţea nevoia unei aşezări mai liniştite, la ţară, ca să poată lucra mai în voe şi mai ales să se poată ocupa şi de viaţa ţăranului nostru pentru care avea o dragoste şi o milă nemărginită.

Din scrisoarea cu data de 11 Aprilie 1906, ce mi-a adresat din Dragosloveni, se vede cât era de chinuit de gândul de a face ceva pentru ţăranul nostru ca să-l readucă la o viaţă mai bună.

Iată pasagiul din această scrisoare referitor la gândul ce-l chinuia:

„Frate Bujorică, te-am tot aşteptat de Sărbători. Tare-aş vrea să te văd şi să mai stăm de vorbă, că multe mai sunt de spus..

Că vreau să vorbim pe larg şi de ce se face şi de ce-ar fi de făcut şi de ce se poate face pentru binele nostru popor".

„Eu am văzut aici, în mic, cum se usucă, şi moare o bucăţică din neamul nostru acesta vânjos, care a răzbit prin atâtea nevoi. Am fost la scrâncioba a doua zi de Paşti. Flăcăii chirciţi la trup şi galbeni la faţă, îmbrăcaţi nemţeşte cu guler nalt şi cu cravată, fetele'n rochii de oraş, cu pălărie şi cu mănuşi, scârbos de sulemenite, zicându-i bonjour, în loc de Christos a înviat, jucând vals şi „pas des patineurs" şi spunând merci „cavalerului" care face graţii când o „potteşte la danţ". Hora nu se mai joacă prin părţile acestea".

„Au fost podgorenii cuprinşi,, traiţi în belşug. Filoxera le-a mâncat viile. Şi'acum îi vezi, săracii, cum se usucă de pe picioare, mâncaţi şi ei de lene, de tudulie, şi de toate ticăloşiile acestei spoeli de civilizaţie în care ne-am învălit ca ţiganul în plasă".

„Imi propun să stau vr'o câţi-va ani de capul lor să văd: n'oi putea să-i readuc la viaţă? Ştiu c'am să am de furcă. Dar am în nevasta mea un admirabil tovarăş. Ea-şi ia pe seama ei vindecarea sexului ei".

Un eveniment dezastruos pentru întreaga ţară, nu i-a dat răgaz să-şi îndeplinească în linişte planul lui de muncă.

A suflat, după cum ştiţi, asupra ţării întregi, vântul acela urât al răscoalelor ţărăneşti din 1907. Şi vântul acesta s'a abătut şi asupra satului Dragosloveni.

Oamenii din alte sate au năvălit şi'n satu lui şi au devastat şi casa socrului lui, unde el şedea; că iată ce-mi scrie grăbit într'o cartă poştală cu data din 13 Aprilie 1907:

„Frate Bujor, scrisorile noastre s'au încrucişat şi totuşi una alteia îşi răspund. Ciudat!..

„Toată gospodăria de la Dragosloveni a fost vandalizată. Părinţii, bieţii, au rămas la vârsta de 60 de ani după o muncă aşa de cinstită şi de folositoare pentru alţii, fără o pernă de pus sub cap. De-abia au scăpat cu ce-aveau pe ei. Oameni aşa de buni! Ţi se rupe inima, când îi vezi".

„Cât adevăr şi ce trist adevăr în vorbele de la sfârşitul scrisorii tale: „Nu ne-a fost dat, se vede, să avem şi noi lăcuinţă"!

Şi ca să vedeţi doamnelor şi domnilor, cu câtă resemnare şi cu câtă înălţare sufletească a primit el această durere, daţi-mi voe, vă rog să vă citesc şi scrisoarea această trimisă din Constanţa:

Iubite frate Bujor,

„Iţi scriu din Constanţa, unde-am venit aşa'n plimbare pentru vr'o două zile.

„A fost un an rău pentru noi anul acesta". „Am fost bolnavi; cuibuşorul de la Dragosloveni mi l'au stricat.. Bieţii oameni, oare vor şti ei vr'o dată ce-au stricat? Apoi a mai venit şi furia economiilor bugetare care a fost pentru noi o a doua devastare.

„Când mă gândesc să fac iar gazetărie m'apucă groaza. Şi cu toate aşţea n'am încotro. „Ce rău că n'avem o revistă literară bogată să poată plăti acolo vr'o 50 lei pentr'o poezie, vr'o 150 lei pentr'o nuvelă!

„Cu cât sunt mai la preţ înjurăturile şi trivialităţile de cât cea mai bună şi mai cinstită literatură! Aceaşi spoială, aceaşi minciună, aceaşi ticăloşie pretutindenea. Doar „că la ţară poartă căciulă şi opincă (pe unde mai poartă) — iar la oraş, joben şi ghete de lac".

„De patru-zeci de ani ne gargarisim cu vorbe, iar Expoziţia cu palatele ei de mucava, a fost încoronarea şi cel mai minunat simbol al „Civilizaţiei" şi „Uimitoarelor progrese" pe care le proclamăm în toate discursurile, la toate banchetele.. O, banchetele.. Mult am mai banchetuit noi, Doamne! Oare ne vom deştepta de data asta? Nu prea văd semne".

(Urmează). PAUL BUJOR

1) Vezi „Adeverul Literar" No. 169.

*) Din iniţiativa tinerilor literaţi din Bârlad în frunte cu poetul Tutoveanu, admiratori al lui Vlahuţă, căsuţa aceasta e aranjată azi, în amintirea maistrului, cu numele de „Casa de cetire Alexandru Vlahuţă".

Săptămâna teatrală

de Dim. Şerban

TEATRUL NAŢIONAL : „Un erou", comedie în trei acte de D-l Kiriţescu.

TEATRUL REGINA MARIA : „Hamlet", tragedie de Schackespeare.

O sală entusiastă a aplaudat comedia sinceră şi plină de avânt patriotic a Domnului Kiriţescu.

Suntem după războiu în clipa când toată lumea se întoarce la cămin, fie de pe câmpul de bătaie, fie de pe unde pribegia l'a purtat, pentru vremea de urgie, prin care a trecut ţara.

Femeile sunt încă emoţionate de gravitatea războiului sau de măreţia actelor vitejeşti ; pe de altă parte se înghebează o atmosferă de fals eroism, în care se complac toţi sedentarii şi pseudo-vitejii.

D. N. Kiriţescu

Autorul a creiat într'un mediu de glumă şi de oarecare uşurinţă un adevărat erou, cu un caracter sigur şi cu destulă personalitate. Deşi ca om, eroul ţine mai mult de o mentalitate simplistă, de cât de o expresie civilizată — totuşi se menţine printr'un „omenesc" sincer, reuşind să reprezinte un „om", în toată accepţia cuvântului de „erou", prin care trebue să-l cunoaştem.

In tot cursul comediei, se ascunde — deşi prea mult — intenţia autorului de a generaliza un simbol, trecându-l prin două ipostaze diferite. Eroul rămâne erou, pe câmpul de luptă ca şi în viaţa de toate zilele. Iată tema şi concluzia comediei de la Teatrul Naţional.

Interpretarea s'a bucurat de rezultate mai mult de cât frumoase. ,

Domnul Sârbu, în rolul titular, masiv deşi mastoc, a croit din linii drepte şi cuvânt sigur, tipul năsdrăvan al comediei.

In Americanca aşa de ciudat replantată în societatea noastră, a compus-o D-na **Fanny Rebreanu,** cu o intuiţie remarcabilă, reuşind dintr'un rol pe o muche de cuţit, să scoată prestanţă şi mai ales culoare.

D-na **Agepsina Macri,** delicată în rolul delicat prin care a plimbat-o autorul.

Totul în acord cu intenţia Comediei.

* * *

Tragedia lui Shackespeare, s'a bucurat pe scena Teatrului Regina Maria, de o montare demnă de leatul pe care'l trăim, montare pe care centrul Europei, a învechit-o de câtva timp. Noi ne bucurăm totuşi că am ieşit din negura plat-realistă a perspectivei scenice de până acum.

Interpretarea cu intenţiuni deosebite şi stilizate s'a distins în persoana D-nei **Lucia Bulandra** — o regină minunată — cum şi a D-lui **Bulandra** un Hamlet constructiv, a D-nei **Aura Buzescu,** Ofelia emoţionată, şi a D-lui **Maximilian** un Polonius dibaci.

Reîntoarcere

Mă'ntorc cu drag şi te revăd, moşie,
De câte ori am fost plecat, departe.
Iar când întinsul spaţiu ne desparte
Gândesc la tine plin de nostalgie.

Sub cerul tău de care iar am parte
I-atâta linişte şi poezie!..
Şi primăvara 'n mine reînvie
Senzaţii dulci şi sentimente moarte.

Un dor nespus de muncă mă cuprinde.
Respir adânc răcoarea dimineţii
Şi sorb puterea şi plăcerea vieţii!

Cum te ating — ca miticul ateu —
Din nou ardoarea luptelor mă prinde,
Mă regăsesc şi mă simt iarăşi EU!..

Buhăeşti — 1911 **Th. Râşcanu**

Glăsuiri

Oraş mic, deschideţi porţile grădinii urbane
pentru oameni cari n'au fost cu trenul nici odată.
— Valţ şi licoare verde, daţi-mi visul marilor oraşe,
presimt, iar duminici cu aceleaşi reuniuni prin saloane.

Primăvara a încuiat poarta pensionului atât de mohorât,
fete palide cu bonet alb şi pas îngeresc, uită
glasul profesoarei — rău ca o pedeapsă
şi sorb înflorirea, dulce cât un viciu urât.

O primăvară trece repede ca ori ce viaţă.
Cearcă, Domnule un surâs mai viu
un indemn la o zi de sbucium şi mişcare,
nu se poate în somn, să nu crezi în vre-o dimineaţă.

Sergiu Dan